

Een ode aan de monumenten en het landschap van Midden-Delfland

Monumentenlesbrief voor groep 7 van de basisscholen Midden-Delfland 2021

Deze lesbrief is een voorbereiding op Kindermonumentendag. Je leert wat **monumenten** zijn en wat **erfgoed** is en waar je dat vindt in Midden-Delfland.

Je zoekt zelf of samen met een andere leerling de antwoorden op de vragen. En als je iets niet begrijpt, dan vraag je het aan de meester of juf.

Veel plezier! Rina Visser/Historische Vereniging Oud-Schipluiden 2021

Inleiding

Tijdens Kindermonumentendag ga je echt **monumenten bezoeken** en ga je **erfgoed** bekijken. De mensen die in een monument wonen of erfgoed beheren zijn daar heel trots op. Ze willen het je graag laten zien en erover vertellen. En dat levert hele bijzondere verhalen op!

Met elkaar zijn we trots op het mooie Midden-Delfland gebied, waarin we wonen, werken, naar school gaan en waar we dagelijks van genieten. Daarom brengen we deze zomer met elkaar een *‘Ode aan Midden-Delfland’*, met heel veel cultuuractiviteiten in alle dorpen van Midden-Delfland!

Wat is eigenlijk een ‘ode’?

Een ‘ode’ is een lied, een gedicht of een verhaaltje over iets wat je mooi of geweldig vindt, of waar je trots op bent en met anderen wilt delen. Maar het kan ook een schilderij zijn of een foto!

Zoals de afbeeldingen hieronder....

Laat je inspireren door de foto's en noteer jouw **‘Ode’ top 3**. Waarvan geniet jij het meest en waarom?

Ik geniet in Midden-Delfland het meest van:

1. omdat
2. omdat
3. omdat

Vraag 1 Over Monumenten en erfgoed

Monumenten zijn oude en bijzondere gebouwen of bouwoBJECTen, zoals huizen, kastelen, kerken of boerderijen, maar bijvoorbeeld ook herbergen, bruggen en molens. Maar het gaat ook om **historische objecten** en **oude gebruiken** en **tradities** die we belangrijk vinden om te bewaren en te blijven gebruiken. Omdat het om zoveel verschillende dingen gaat, wordt nu vaak het woord **erfgoed** gebruikt.

Vraag 1a

Ook in Midden-Delfland zijn veel monumenten. De drie afgebeelde monumenten staan in een van de dorpen van Midden-Delfland: Schipluiden, Maasland en Den Hoorn. Herken je ze?

Afb 1

Afb 2

Afb 3

Afb. 1 is een in

Afb. 2 is een in

Afb.3 is een in

Ken jij nog andere monumenten in het dorp waar jij woont? Noem er nog 1.

.....

Erfgoed

Erfgoed staat voor alles wat onze voorouders ons nalaten en wat we de moeite waard vinden om te bewaren voor de volgende generaties. Dus niet alleen gebouwen kunnen 'monumenten' zijn, maar ook andere objecten.

Bijvoorbeeld **schepen**, zoals de oude Westlanders (afb 4) en een oude boerenkar (afb 5). Dat noemen we **mobiel erfgoed**. Erfgoed dus, dat zich kan verplaatsen. Op het water, in de lucht of op de grond. **Ook in Midden-Delfland hebben we mobiel erfgoed!**

Afb 4 Westlanders

Afb 5 Boerenkar

Vraag 1b

Noem nog een voorbeeld van **mobiel erfgoed**. Het hoeft niet in Midden-Delfland te zijn, maar het mag natuurlijk wel.

Een voorbeeld van een **oud gebruik of traditie** is bijvoorbeeld het 'ringsteken'

Afb 6 Ringsteken

Afb 7 En zelfs ringsteken op het ijs met de arrenslee!

Ringsteken of ringrijden is een oude traditie waarbij men, zittend op een paard of vanaf een paard en wagen, een lans door een ring probeert te steken. Wie de meeste ringen weet te steken, heeft gewonnen!

Vraag 1c

Ken jij nog een gebruik of een traditie van vroeger wat we nog steeds in ere houden?.....

Vraag 2 Het landschap als erfgoed

Maar ook het landschap van Midden-Delfland kunnen we een 'monument' noemen. Dat noemen we een 'groen monument' of 'groen' erfgoed.

Midden-Delfland is een heel bijzonder landschap. Want ook nu nog kun je de geschiedenis én de invloed van de mensen op het landschap nog heel duidelijk zien.

Het gebied van Delfland was al eeuwen vóór Christus bewoond door boeren, vissers en jagers. Zij woonden op de hogere delen, zoals duinen. In Den Hoorn was er 5500 jaar geleden al een nederzetting op een duin. Het grootste deel van het gebied was nat en moerasachtig. We noemen dat een **laagveengebied**.

Ook in de **Romeinse tijd** en erna waren er nederzettingen in het gebied van Delfland, zoals bij Den Hoorn. Ze lagen op kleigrond, dat door overstromingen is afgezet. Rond 1000 na Chr. worden er sloten gegraven om het moeras te ontwateren om er landbouwgrond van te maken. Het polderland werd op deze wijze ingedeeld in rechthoekige stukken grond, zogenoemde kavels. Er ontstond een mooi patroon, zoals op de afbeeldingen hieronder.

Afb 8 Verkaveling door sloten in Midden-Delfland

In onderstaand filmpje zie je wat een veenlandschap is en wie er kwamen wonen.

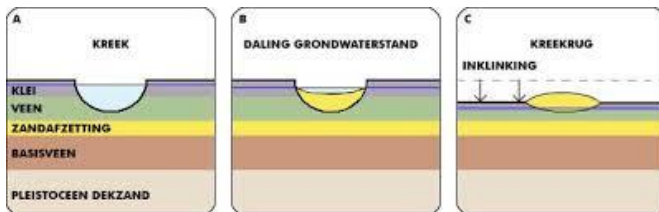
<https://schooltv.nl/video/van-moeras-naar-laagveen-ontginnen-en-inklinken/>

Vraag 2a Je weet nu vast waarom deze grondsoort laagveen werd genoemd.

We noemen het laagveen, omdat.....

Hieronder zie je hoe dat werkt. De kreken slibden dicht met zand en klei. Bij droogmalen klinken deze grondsoorten minder in dan de omringende veenbodem. Daardoor kwamen de dichtgeslibde kreken uiteindelijk als ruggen in het landschap te liggen. Op deze hogere delen, die **kreekruggen** worden genoemd, zijn boerderijen en huizen gebouwd. Zoals bijvoorbeeld in 't Woudt.

Vanaf de 15^e eeuw zijn in Midden-Delfland door het droogmalen van het landschap met behulp van

Afb 9 Proces van inklinking van de bodem

molens de polders ontstaan. Van de tientallen molens zijn er niet veel meer over. Dat betekent dat er op een andere manier gezorgd moet worden dat de polders droog blijven.

Vraag 2b Waarom zijn er zoveel molens verdwenen en waarmee gebeurt het droogmalen nu?

.....

Afb 10 De Groeneveldse molen

Afb 11 Windmolen Goliath in Eemshaven

Vraag 2c De Groeneveldse molen (afb 10) is een van de weinige oude poldermolens in Midden-Delfland die nog werkt. Weet jij waar die staat? En in welk jaar de molen gebouwd is?

Deze molen staat in en is gebouwd in

Maar hoe werkt zo'n poldermolen nu eigenlijk? In onderstaand filmpje wordt het uitgelegd.

<https://schooltv.nl/video/droogmaken-laagveen-te-veel-water/>

Vraag 2d In de animatie zie je drie molens op een rij staan. Waarom gebruikte men drie molens?

Er werden drie molens gebruikt om

Vraag 2e Tegenwoordig worden er veel windmolens gebouwd. Wat is het verschil tussen een poldermolen en een windmolen? Een poldermolen

.....

Wat zie jij liever in het landschap: een poldermolen of een windmolen?

Ik zie liever een omdat.....

Kun jij nu de algemene kenmerken van het laagveenlandschap benoemen? Onderstaand filmpje helpt je daarbij. <https://schooltv.nl/video/landschap-laagveen-veeteelt-en-plassen/#q=laagveen>

Vraag 2f Welke kenmerken heeft een laagveenlandschap zoals Midden-Delfland?

Je kunt er vast vijf noemen:

1.
2.
3.
4.
5.

Bespreek je antwoorden met twee of drie medeleerlingen. Zijn de antwoorden gelijk of zijn er verschillen? Welke?

Welk kenmerk vinden jullie het mooiste van Midden-Delfland? Schrijf het hieronder op:

.....
.....

Historische boerderijen Midden-Delfland heeft veel historische boerderijen.

Vraag 2g Waarom zijn deze boerderijen belangrijk in het landschap van Midden-Delfland denk je?

Ik denk omdat

Afb 12 Boerderij Abbestee in Schipluiden

Afb 13 Boerderij Arckesteijn, Zouteveenseweg, Schipluiden

Afb 14 De Hofwoning in 't Woudt

Afb 15 Boerderij aan de Oostgaag Maasland

Water, water en nog eens water

Door het veenlandschap is **water** een van de meest zichtbare kenmerken van het landschap van Midden-Delfland. De boezemwateren zorgen voor afvoer van al het overtollige water uit de polders naar zee. Deze wateren verbinden al eeuwenlang de stad en de dorpen met elkaar.

Vraag 3 Over Westlanders en trekschuiten

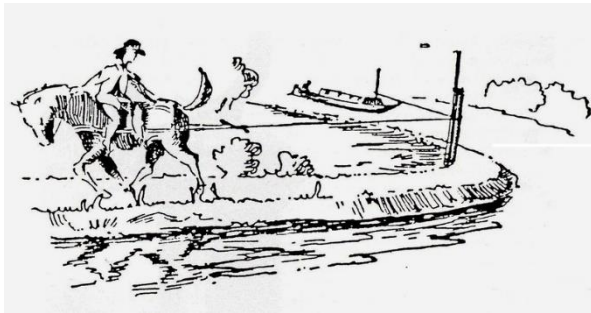
De Westlanders (zie afb 4) zorgden in de 19^e eeuw voor het vervoer van tuinbouwproducten naar de stad.

De trekschuit zorgde vanaf de 17^e eeuw voor het personenvervoer. Er voeren volgens een dienstregeling trekschuiten naar verschillende plaatsen in het land.

Kijk maar eens naar dit filmpje <https://www.youtube.com/watch?v=V2W3htGffvg&t=23s>

Ook in Midden-Delfland voer de trekschuit. Van en naar Maassluis en naar Vlaarding en Delft.

In het landschap zien we daarvan nog de **bruggetjes**, de **rollepalen** en de **jaagpaden**.

Afb. 16 Trekvaart in de 17^e eeuw

Vraag 3 Beschrijf zo goed mogelijk wat je op deze tekening ziet.

Ik zie
.....
.....
.....

Afb. 17 De Paardenbrug in Schipluiden

De Paardenbrug in Schipluiden werd speciaal gemaakt zodat de paarden gemakkelijk van de Dorpsstraat naar de Vlaardingsekade konden lopen. Nu is het een voetgangersbrug.

Afb. 18 Tochtje met de trekschuit 2019

En soms kunnen we weer meevaren met de trekschuit.

Een bijzondere ervaring!

Een bijzonder stukje landschap in Midden-Delfland

De Vlietlanden

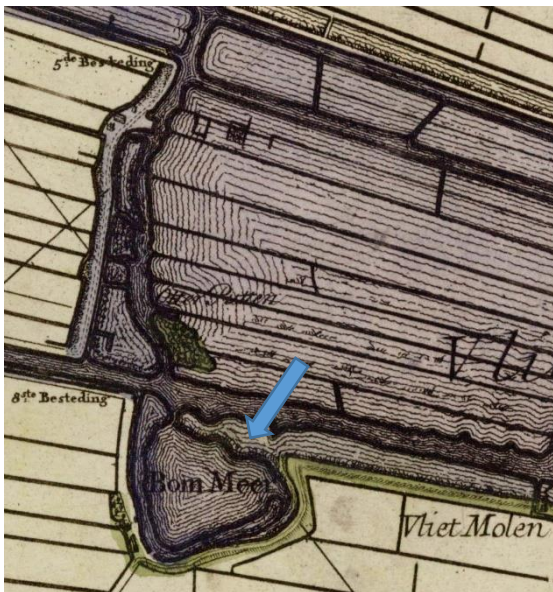
De huidige Vlietlanden is het enige stukje onontgonnen land dat nog een overblijfsel is van het veenlandschap. Het is nooit ingepolderd, en daarom is hier de bodem niet zo erg ingeklonken. Dat is de reden dat het gebied hoger ligt ten opzichte van de omgeving.

Op de foto hieronder zie je de Vlietlanden liggen tussen de Middelvliet en de Boonervliet. En links de Noordvliet. Deze vlieten zijn in de 14^e eeuw gegraven om het water naar zee toe te kunnen afvoeren.

Afb 19 en 20 De Vlietlanden en Bommeer

De blauwe pijl wijst naar het Bommeer, het kleine meer bestond al voordat de vlieten werden gegraven.

Vraag 4

Je ziet hier het Bommeer afgebeeld op een kaart van Kruikius uit 1712. De kaart is getekend door de broers Nicolaas en Jacob Kruikius. Het waren landmeters en tekenaars.

4a Welke verschil zie je tussen de twee afbeeldingen van het meer? Ik zie
.....

4b Waarom denk je dat de kaart met de hand werd getekend?

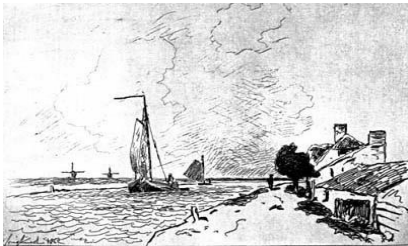
Ik denk, omdat.....

4c Vind jij oude topografische kaarten, zoals deze van Kruikius, belangrijk om te bewaren als erfgoed en waarom vind je dat? Ik vind hetomdat
.....

Kunstenaars en een Ode aan Midden-Delfland

Het landschap van Midden-Delfland is al eeuwenlang voor veel kunstenaars een inspiratiebron! Iedere kunstenaar doet dat op zijn eigen manier die past bij de tijd waarin hij leeft.

Hieronder een ets van het Rechthuis van Zouteveen van de beroemde schilder Johan Jongkind uit 1862. De ets hangt in het Rijksmuseum. Daarnaast zie je een foto van de plek waar hij gestaan moet hebben toen hij de schets maakte. Hij maakte veel werk van het landschap van Midden-Delfland. Sinds 2019 staat er een standbeeld van Jongkind aan de overkant van het Rechthuis op de hoek van de Vlaardingervaart en de Noordvliet.

Afb 21 Jongkind 1862 ets

Afb 22 Rechthuis van Zouteveen

Afb 23 Standbeeld Jongkind 2019

In 2010, dus bijna 150 jaar later, maakte de Vlaardingse schilder Gijs van den Burg deze aquarel van het gemaal en het rechthuis.

Afb. 14 Gijs van den Burg, aquarel Rechthuis (particulier bezit)

In deze tijd beelden kunstenaars vaak niet meer uit wat ze in werkelijkheid zien, maar geven hun eigen interpretatie daaraan. Ze beelden als het ware de kern, het belangrijkste uit van wat ze zien en zelf ervaren.

Heeft de schilder van afb. 25 hier het patroon van kassen weergegeven? En van afb. 26 de verkaveling van het landschap? Het prikkelt onze fantasie.

Het landschap is voor deze kunstenaars een schakering van kleuren en patronen geworden!

Afb 25 Dirk den Hoed, 2008 Zonder titel

Afb 26 Janwillem Snieder Slagenlandschap, z.j.

Jouw Ode aan de monumenten en het landschap van Midden-Delfland

Maak hieronder jouw Ode aan de monumenten en het landschap van Midden-Delfland!

Laat je inspireren door de kunstwerken op de vorige pagina en wat je geleerd hebt van deze les!

Kies zelf hoe je dat wilt doen (en wat mogelijk is): door te tekenen, kleuren, schilderen, een collage maken... En een Ode schrijven of dichten kan natuurlijk ook. Veel plezier!